

Hva har skjedd med laksens posisjon?

Vi har gjennomført spørreundersøkelser av husholdninger i Frankrike, Tyskland og UK siden 2012 om deres holdninger og konsum av laks og kjøtt fra landbruket.¹⁾ I den samme perioden har den globale produksjonen av oppdrettslaks vært mer eller mindre stabil, noe som kan tilskrives biologiske utfordringer og regulatoriske flaksehalsler i produsentlandene. Etterspørselen i markedene har ikke vært vekstbarrieren. Den betydelige økningen i lakseprisene indikerer at det har vært positive skift i etterspørselen etter laks blant konsumentene. I denne artikkelen skal vi se på hva som har skjedd med konsumentene sine oppfatninger om laks i den samme perioden.

Karoline Eriksen (Bachelor student), Yuko Onozaka (Professor), Kristina Pettersen (Bachelor student), Ragnar Tveterås (Professor)
Universitetet i Stavanger
ragnar.tveteras@uis.no

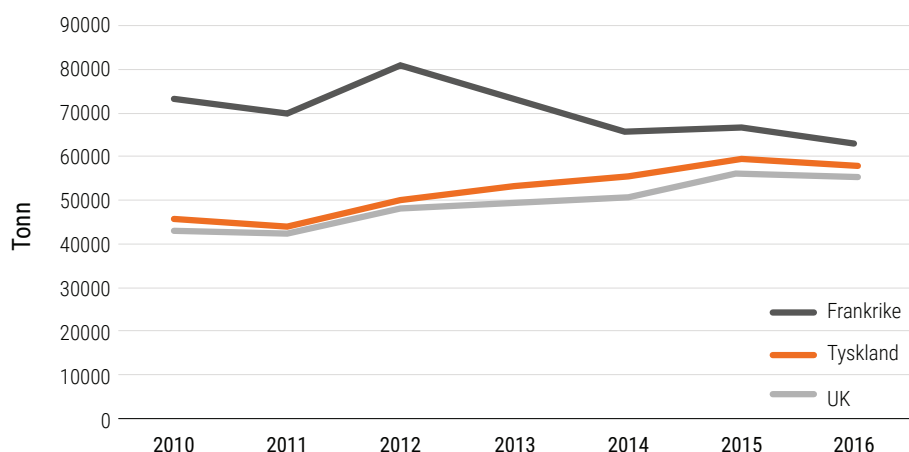
Landene som vi fokuserer på her – Frankrike, Tyskland og UK – har i sum hatt stagnasjon i laksemarkedet målt i omsatt volum fra 2012 til 2016. Figur 1 viser at dagligvaresalget av laks i Frankrike sank fra 80.000 i 2012 tonn til 63.000 tonn i 2016. I den samme perioden har salget av laks økt fra mindre enn 50.000 tonn til litt over 55.000 tonn i både Tyskland og UK.

Posisjon i 2017

Hvilken posisjon har laks etablert i hodene til konsumentene? Begrepet «posisjon» handler her om konsumentenes persepsjoner om et produkt, gjerne i forhold til persepsjonene om andre konkurrerende produkter. Konsumentenes etterspørsel og betalingsvilje for et produkt blir påvirket av dets posisjon. Her analyserer vi posisjonen til «generisk» laks sammenlignet med kylling, storfe og svin.

Figur 2-4 viser konsumentens persepsjoner av laks og kjøtt fra landbruket når det gjelder fem dimensjoner - smak, sunnhet, verdi for pengene, tilgjengelighet og lettvinhet. De ca. 500 konsumentene i hvert av landene ble bedt om å rangere laks, kylling, svin og storfe på en skala fra 1 til 7, hvor 1 er den laveste score og 7 er den høyeste score. Score for hver dimensjon er gjennomsnittsverdien for utvalget i det aktuelle landet.

Av figurene 2-4 ser vi at laks generelt scorer lavt på verdi for pengene i de tre landene.

Figur 1. Dagligvare salg av laks i tonn (Kilde: Europanel, Norges sjømatråd)

Dette er kanskje ikke overraskende gitt de høye prisene som konsumentene har måttet betale for laks de senere årene. Laks har den sterkeste posisjonen i helse dimensjonen – den er nummer en i Tyskland og UK, men bak kylling i Frankrike. I alle andre dimensjoner blir laks slått av kylling. Men laks har en sterkere posisjon enn svin i flere dimensjoner.

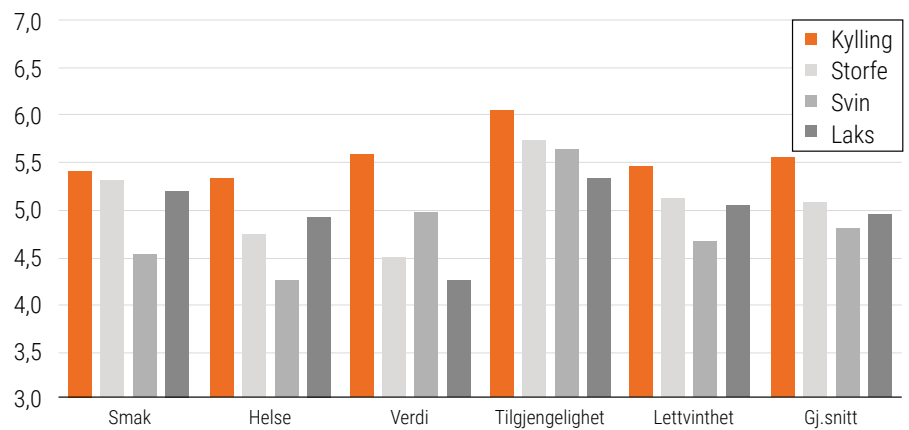
I alle tre landene har kylling den sterkeste posisjonen når vi tar et gjennomsnitt av alle fem dimensjonene og vekter disse likt. Generelt er posisjonen til laks rundt nivået til svin og storfe. Laks har en sterkere posisjon i UK og Tyskland enn i Frankrike når man sammenligner mot storfe og svin.

Endringer i posisjon

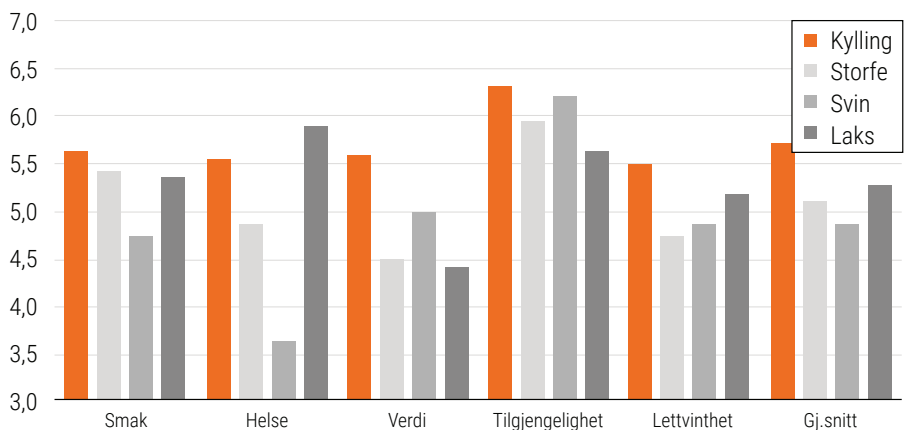
Hvordan har posisjonene til de ulike proteinene endret seg over femårsperioden 2012-17? I figur 5-7 plottet vi endringen i dimensjonene "smak", "helse", "verdi for pengene", "tilgjengelighet" og "lettvinhet". Vi bruker samme skala som før, men nå viser den vertikale akse om scoren har økt (positiv) eller sunket (negativ) fra 2012 til 2017. Det er også av interesse å se om laks sin score har styrket seg relativt til kjøtt fra landbruket.

En generell observasjon fra figurene 5-7 er at husholdningene gir de fire proteinene en høyere score 2017 enn i 2012 siden de fleste punktene er positive. Laks har hatt størst fremgang i dimensjonene "tilgjengelighet" og "lettvinhet" fra 2012 til 2017 i de tre landene. Dette henger trolig sammen med en utvikling hvor ulike produkter av laks har blitt tilgjengelig i stadig flere distribusjonskanaler ut til konsumentene, og at spekteret av sluttprodukter som tilfredsstiller behov hos konsumentene knyttet til lettvinhet m.m. har økt.

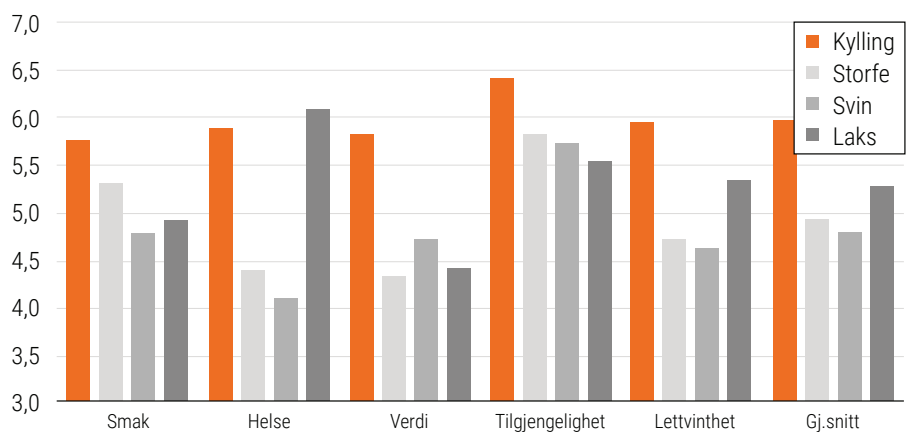
For dimensjonene "helse" og "verdi for pengene" er utviklingen mye mer blandet i de tre landene. I Tyskland har "verdi for pengene" score sunket for laks, mens den har økt i Frankrike og Storbritannia. For "helse" har scoren falt i Frankrike, mens den har økt i Tyskland og UK. Persepsjonene om "smak" har vært den mest stabile for laks.

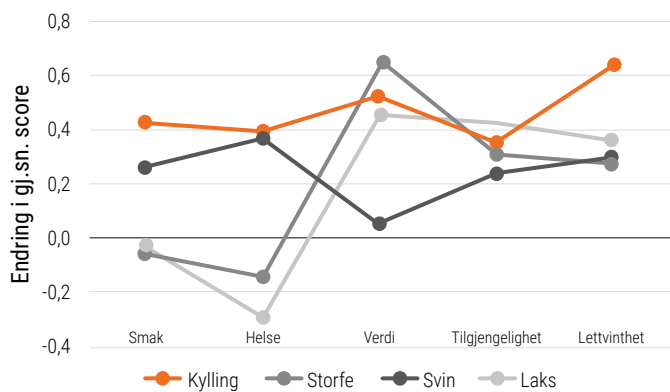
Figur 2. Posisjoner i Frankrike 2017

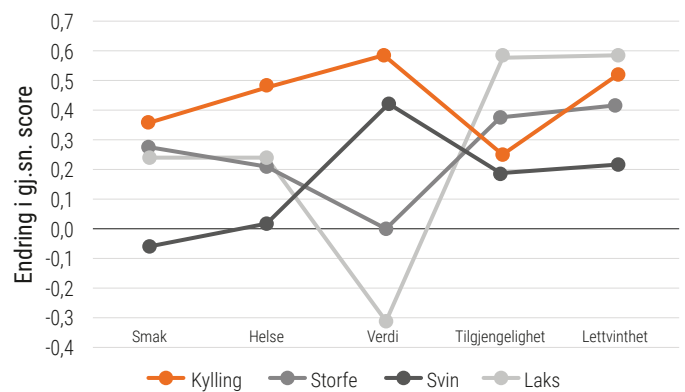
Figur 3. Posisjoner i Tyskland 2017

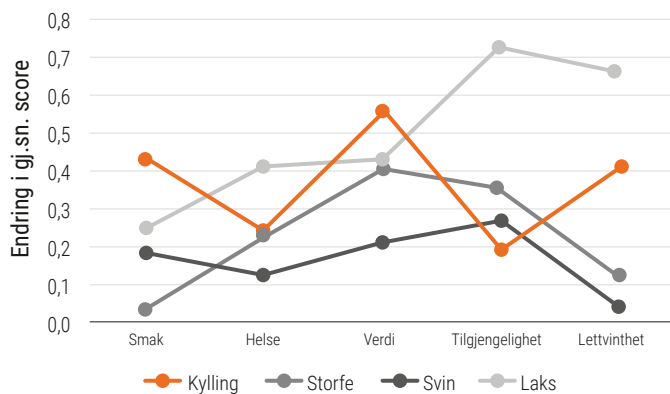
Figur 4. Posisjoner i UK 2017

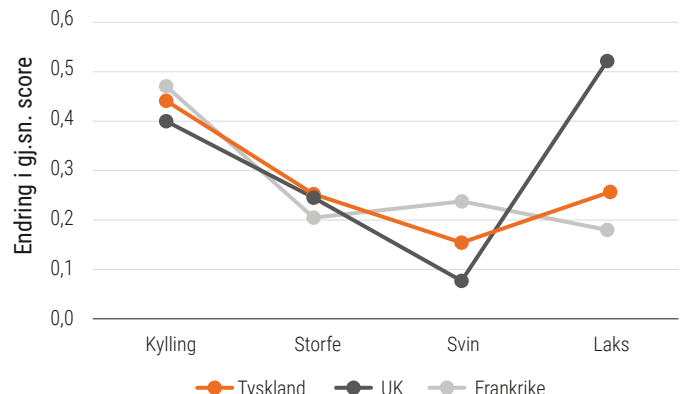
Figur 5. Endring i posisjoner i Frankrike 2012-17

Figur 6. Endring i posisjoner i Tyskland 2012-17

Figur 7. Endring i posisjoner i UK 2012-17

Figur 8. Endringer i gjennomsnittlig posisjon 2012-17

Total endring i posisjon

Hva kan vi så si om endringene i konsumentene sine persepsjoner av laks og proteiner fra landbruket totalt sett i perioden 2012-17? Figur 8 viser utviklingen når vi for hvert land tar et enkelt gjennomsnitt av de fem dimensjonene "smak", "helse", "verdi for pengene", "tilgjengelighet" og "lettevinhet". Vi ser at kylling, som i utgangspunktet lå på topp i 2012, styrket sin score mer enn storfe og svin i alle tre landene i løpet av de fem årene. I Tyskland og Frankrike styrket kylling sin posisjon relativt til laks, mens i UK styrket laks sin posisjon mer enn de tre proteinene fra landbruket.

Helseoppfatninger i 2017: Laks vs kylling

Vi skal så se på hvilke oppfatninger husholdningene har av helseeffekter av laks og kylling. Konsumentene fikk presentert ulike påstander om helseeffekter av jevnlig konsum av laks og kylling, og ble spurt om de var enige eller uenige på en ti punkts skala. Figur 9 presenterer differansen mellom den gjennomsnittlige score for laks og kylling. Hvis differansen er positiv så er konsumentene mer enige i effekten av laks enn kylling. Figur 9 forteller oss at laks vurderes å ha en mer positiv effekt enn kylling på hjerne, skjelett, risiko for hjertelidelser og risiko for viss type kreft. På matvaretrygghet vurderes laks og kylling mer likt.

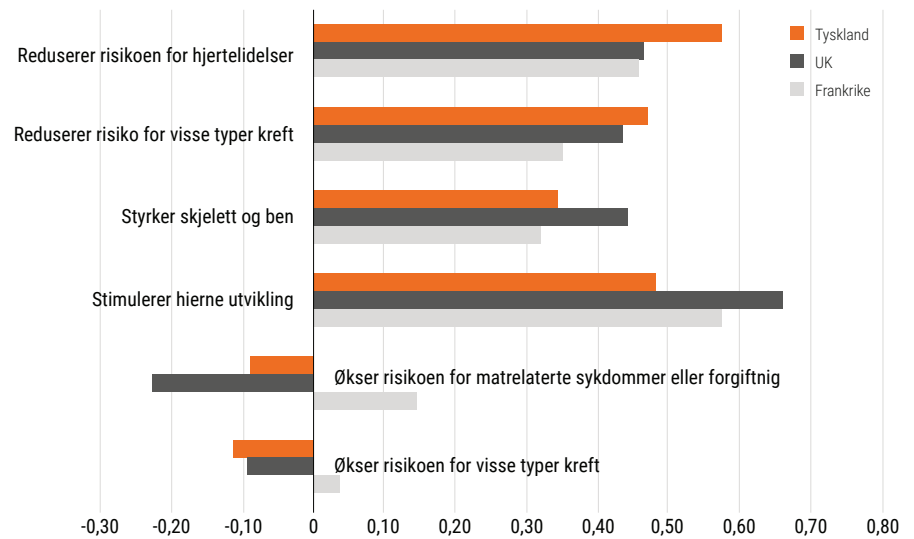
Veien videre

De siste fem årene har laks etablert en sterk posisjon sammenlignet med svin i hodene til konsumentene i Frankrike, Tyskland og UK. Men laks ligger fremdeles et stykke bak kylling, og vi har ikke sett at laks har nærmet seg kylling de siste fem årene når det gjelder posisjon i konsumentenes hoder. Når vi ser nærmere på ulike opplevde helseeffekter finner vi at laks vurderes som et bedre produkt enn kylling i alle tre landene.

Det globale tilbudet av oppdrettslaks har stagnert de siste fem årene pga en kombinasjon av biologiske og regulatoriske flaskehalsar. I den samme perioden har lakseprisene økt, noe som impliserer positive skift i den underliggende etterspørselen etter laks.

Det er grunn til å tro at den underliggende veksten i etterspørselen også delvis skyldes en kombinasjon av forbedret distribusjon og innovasjoner i konsumprodukter av laks. I de tre landene vi har studert her gir økningen i posisjonene "tilgjengelighet" og "lettvinhet" for laks støtte for en slik påstand.

Veien videre for laks er delvis avhengig av næringens evne til å løse flaskehalsen på produksjonssiden. Laks synes å ha etablert nokså robuste posisjoner hos konsumentene, og problemer på produksjonssiden med lakseparasitter og -sykdommer synes ikke å ha noen særlig effekt på konsumentenes persepsjoner av laks på helsesiden. Så lenge disse problemene ikke blir betydelig mer alvorlige og får tung mediedekning i konsumentlandene vil laks trolig beholde en sterk posisjon hos mange konsumenter. Global inntektsvekst i kombinasjon med videre innovasjoner i distribusjon og produkter til konsumentene vil trolig være faktorer som sikrer videre høye priser framover.

Figur 9. Helseeffekter – differanse i score mellom laks og kylling

Referanse

- 1) Forskningsprosjektet «Posisjoneringsstudie for lakseprodukter» er finansiert av Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) og Norges sjømatråd. For mer info om prosjektet se FHF's hjemmeside <http://www.fhf.no/prosjektdetaljer/?projectNumber=900990>.

HAR DU KONTROLL PÅ VANNKVALITETEN?

Analyse og –laboratorieutstyr til oppdrettsnæringen:

- Instrumentering til måling av vannkvalitet
- Multimeter / pH måling
- Prøvetaking
- Vekter og tørrstoffvekter
- Mikrobiologi og hygiene utstyr
- Kjemikalier
- Personlig verneutstyr

VWR International AS
 Hårvard Martinsens vei 30, 0978 Oslo
 Tel: +22 90 00 00
 info.no@vwr.com | http://no.vwr.com

